

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І.
МЕЧНИКОВА
Кафедра політології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Майя НІКОЛАЄВА

«*Вересня*» 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПОЛІТИЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА ТРАНЗИТИВНІ
ПРОЦЕСИ

Рівень вищої освіти: *Перший (бакалаврський)*
Галузь знань: *05 «Соціальні та поведінкові науки»*
Спеціальність: *052 Політологія*
Освітньо-професійна програма: *Політологія*

ОНУ
2022-2023 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Політична модернізація і транзитивні процеси». – Одеса: ОНУ, 2022. – 18 с.

Розробники:

Кройтор А.В. к.політ.н., доцент, доцент кафедри політології ОНУ імені І.І. Мечникова

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології

Протокол № 1 від. “29” 08 2022 р.

Завідувач кафедри _____ Василь ПОПКОВ

Погоджено із гарантом ОПП _____

Марія МІЛОВА

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету МВПС

Протокол № 1 від. “30” 08 2022 р.

Голова НМК _____ Олег ХОРОШИЛОВ

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри політології

Протокол № 1 від. “28” 08 2023 р.

Завідувач кафедри _____ Василь ПОПКОВ

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри політології

Протокол № ____ від. “ ____ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ Василь ПОПКОВ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 4 годин – 120 залікових модулів – 2 ІНДЗ*	Галузь знань 05 - <u>Соціальні та поведінкові науки</u> Спеціальність 052 - <u>Політологія</u> Рівень вищої освіти: <u>1 рівень, бакалавр</u>	Нормативна	
		Рік підготовки:	
		3-й	4-й
		Семестр	
		6-й	7-й
		Лекції	
		20 год	18 год.
		Практичні	
		20 год	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		80 год	102 год.
		у т.ч. ІНДЗ*	
Форма підсумкового контролю: <i>Іспит</i>			

* – за наявності

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – надати знання здобувачам про сучасні наукові парадигми та підходи до розуміння транзитивних процесів та політичної модернізації.

Предметом вивчення є перехідні політичні системи і процеси, які мають особливі функціональні й динамічні характеристики. Тому здійснення політичних, економічних і соціальних реформ повинно ґрунтуватися на ретельному вивченні як світового досвіду модернізації та демократичного транзиту, так і врахуванні національної специфіки, гармонійному поєднанні традицій та інновацій в суспільному і політичному житті.

Завдання курсу:

- ✓ сформувати у здобувачів здібності професійного, політологічного аналізу сучасних макро-політичних процесів;
- ✓ забезпечити вміння використовувати набуті здобувачами знання при аналізі політичних процесів з погляду теорії модернізації та політичного транзиту;
- ✓ сформувати практичні вміння у сфері застосування методів впливу на політичні процеси у суспільстві;
- ✓ забезпечити використання набутих знань під час професійної діяльності в якості консультантів суб'єктів політичної діяльності, політичних аналітиків, держслужбовців, політичних технологів тощо.
- ✓ забезпечити вміння самостійно розробляти стратегічний план реформ та прогнозування його реалізації у короткотерміновій, середньостроковій та довготривалій перспективі з урахуванням здобутків транзитології;
- ✓ сформувати вміння моніторингу та прогнозування процесу трансформації галузевих політик як на регіональному рівні (Одеська область) так і загальнодержавному рівні.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

Інтегральна компетентність (ІК)

ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосовуванням теорій та методів політичної науки.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК01. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності

ЗК03. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК04. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

Спеціальні (фахові) результати:

СК01. Здатність використовувати категорійно–понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

СК02. Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

СК03. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

СК04. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

Результати навчання:

РН01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.

РН03. Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.

РН08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та - апарат сучасної політичної науки.

РН12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

РН13. Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

РН14. Застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

знати:

- сучасні наукові підходи щодо сутності, чинників детермінації й типології політичних процесів, основні засоби їх аналізу і моделювання;

- механізми виникнення політичних змін та інновацій, критерії та різновиди політичного розвитку;

- джерела стабільності й нестабільності у політичному житті, причини криз політичного розвитку та засоби їх попередження й подолання;

- зміст і сутність політичної модернізації як одного з різновидів політичного розвитку, типові проблеми суспільств, що перебувають у стані модернізації;

- специфічні ознаки транзитивних процесів й перехідних політичних систем;

- загальні тенденції політичного розвитку, модернізації та демократизації в умовах глобалізації та постмодерну.

вміти:

- творчо використовувати напрацьовані сучасною наукою методологічні підходи і методи дослідження політичної динаміки щодо характеристики конкретних макро-політичних процесів у світі та в Україні;
- орієнтуватися у динамічних змінах політичного життя, надавати політологічну оцінку поточним подіям з огляду на їх роль в процесах політичного розвитку;
- застосовувати прийоми моделювання певних політичних процесів з метою визначення їх типу, напрямку і характеру;
- виявляти об'єктивні умови, ресурси, стратегії й технології суспільних перетворень на шляху здійснення модернізації та демократизації.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні парадигми політичного розвитку та модернізації.

Тема 1. Головні парадигми й наукові підходи щодо суспільно-політичної динаміки: генеза і сучасний стан.

Роль загальнонаукових парадигм у виборі методології та методів дослідження політичних процесів. Характеристика лінійно-еволюційної (К.Маркс), неоеволюційної (Ф. Тенніс, Е. Дюркгейм), циклічно-хвильової (А.Тойнбі, О.Шпенглер) та синергетичної (І.Пригожин, Н. Курдюмов) парадигми з точки зору їх методологічної придатності щодо вивчення макро-політичних процесів.

Загальний алгоритм аналізу політичних процесів та його відображення у різноманітних методологічних підходах: інституціональному, неінституціональному, структурно-функціональному, бігейвіористському. Інтерпретація політичного процесу в теоріях раціонального вибору та концепції «політичного поля» (П. Бурдьє).

Тема 2. Модернізація: сутність та основні підходи до визначення сучасності.

Поняття «модернізація», «модерн», їх значення. Сутність модернізації та основні підходи до її інтерпретації. Розробка концепції модернізації через призму «соціології розвитку» (Т. Парсонс, Ш. Ейзенштадт, Д. Лернер, У. Мур, А. Етціоні, У. Ростоу та ін.) і «політології розвитку» (Г. Алмонд, С. Верба, Л. Біндер, Л. Пай, С. Хантінгтон та ін.). Концепція кризи та «занепаду світу», спроба її подолання через теорію модернізації. Традиційне та сучасне суспільство через концепт модернізації. Пріоритетні напрямки модернізаційних процесів. Інтегрально-синтезуючий підхід до трактування модернізації Ю. Хабермаса. Методологічний підхід М. Дюверже до трактування модернізації. Сутність політичної модернізації та сталого політичного розвитку.

Тема 3. Умови виникнення та еволюція теорій модернізації.

Теорії модернізації, умови їх виникнення, зміст, етапи еволюції. Ліберальні й консервативні погляди на процес, завдання і фактори переходу країн до «модерну». Риси традиційного і сучасного суспільства (М. Леві). Сучасні уявлення про зміст, розмаїття шляхів, варіантів і результатів модернізаційного процесу. Етапи становлення теорії модернізації. Критика ранніх концепцій модернізації. Вплив глобалізації на розвиток модернізаційних процесів у світі. Теорія модернізації та теорія неомодернізації: спільне і відмінне.

Тема 4. Політичні зміни та інновації в умовах модерну та постмодерну

Взаємозв'язок статичного, функціонального і динамічного вимірів політичного життя. Поняття «система», «процес», «зміна», «розвиток», «інновація» в політології, їх зміст і співвідношення.

Політичні зміни та інновацій в структурі політичного розвитку як об'єкт дослідження в політичній науці. Специфіка політичного розвитку в умовах змін та інновацій пов'язаних з модернізаційним процесом. Політичний факт, політична ситуація і політична подія як головні аналітичні змінні наукового спостереження щодо політичних процесів. Рівні наукового аналізу політичних процесів та його різновиди.

Тема 5. Типи політичної модернізації.

Критерії типологізації політичної модернізації. Типи політичної модернізації. Механізми модернізаційного процесу. Періодизація політичної модернізації у глобальному вимірі. Теорія поліархії Р. Даля в контексті політичної модернізації. Моделі здійснення модернізації: органічні та неорганічні, стихійні та цілеспрямовані. Моделі модернізації за С.Хантінгтоном: континентальна модернізація, британський та американський типи модернізації. Основними тенденціями континентальної моделі модернізації були раціоналізація влади та диференціація структур.

Модернізація «навздогін» та «наслідування зразків» (імітація алгоритму, імітація результату або форми. Органічна або первинна модернізація. Неорганічна, вторинна, відображена модернізація. Класифікація типів модернізації: ендегенна, тобто здійснювана на власній основі (Європа, США та ін.); ендегенно-екзогенна, здійснювана як на основі власних внутрішніх чинників, так і на основі запозичення (Росія, Терція, Греція та ін.); екзогенна модернізація, здійснювана на основі запозичень при відсутності власних передумов.

Тема 6. Транзитологія в структурі політичної науки.

Об'єкт, предмет та основні поняття політичної транзитології. Транзитивні (перехідні) процеси як об'єкт транзитології. Поняття «перехідність», «перехідні процеси», «перехідні суспільства». Органічний та наслідуваний типи політичних переходів. Поняття «політичний транзит», «політична трансформація», «політична модернізація». Становлення

транзитологічних знань. Концепція експорту демократії в теорії деколонізації. Спроба інсталяції структур і норм західних демократій у постколоніальні країни та невдача з її реалізацією. Концепція структурного детермінізму в теорії політичної модернізації. Виникнення транзитології та розробка транзитологічної парадигми.

Тема 7. Демократизація як глобальна тенденція політичного розвитку.

Теорія «хвиль демократизації» С. Хантінгтона. Причини відкотів від демократії та їх наслідки. Чинники демократизації та їх взаємодіючі впливи. Фази(етапи)демократизації. Внутрішні та зовнішні фактори демократизації. Деліберативна демократія як напрямок у сучасній теорії демократії: аналіз основних підходів. Глобалізація як чинник демократизації. Сучасна криза демократії та шляхи її вирішення. Виклики демократії в умовах глобального інформаційного суспільства.

Тема 8. Теорії демократичного переходу: еволюція змісту і актуальність проблематики.

Особливості теорії демократичного переходу та теорії модернізації: спільне та відмінне. Етапи переходів від тоталітаризму до демократії за Д. Растоу. Фази демократичного переходу до демократії за Г. О' Доннелом та Ф. Шміттером. Етапи демократичного транзиту в концепції А. Пшеворського. Фази демократичної переходу за С. Хантінгтоном. Демократичний перехід та його етапи в концепції З. Бжежинського. Особливості державного управління на різних етапах демократичного транзиту.

Тема 9. Моделі політичних переходів

Методологічні засади розробки транзитивних моделей. Статичне та динамічне моделювання в політичній науці. Двополюсність моделей переходів від авторитарних режимів Моделі прямого переходу; перерваної демократії; другої спроби; циклічна, деколонізації. Специфіка моделей посткомуністичних трансформацій. Моделі прямого переходу до демократії; переходу до демократії з затримкою; двофазового переходу; циклічних коливань між демократією та авторитаризмом; переходу до авторитарних режимів; зворотного розвитку. Пояснення моделей посткомуністичних трансформацій у контексті функціонального та структурного підходів.

Тема 10. Специфіка посткомуністичних політичних трансформацій.

Сутність посткомуністичної трансформації та її особливості. Особливість моделі прямого переходу у посткомуністичних країнах. Модель двофазового переходу: специфіка та її прояви реалізації у посткомуністичних країнах. Особливості моделі «зворотного розвитку» у посткомуністичних країнах. Особливості посткомуністичного транзиту в колишніх республіках СРСР. Причини згорання демократизації та перехід до авторитаризму у пострадянських державах.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Л	п/с	Лаб	ср		л	п/с	лаб	Ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні парадигми політичного розвитку та модернізації										
Тема 1. Головні парадигми й наукові підходи щодо суспільно-політичної динаміки: генеза і сучасний стан.	10	2	2	0	6	8	0	0	0	8
Тема 2. Модернізація: сутність та основні підходи до визначення сучасності.	10	2	2	0	6	9	2	0	0	7
Тема 3. Умови виникнення та еволюція теорій модернізації.	14	2	2	0	10	9	2	0	0	7
Тема 4. Політичні зміни та інновації в умовах модерну та постмодерну	10	2	2	0	6	10	2	0	0	8
Тема 5. Типи політичної модернізації.	10	2	2	0	6	10	2	0	0	8
Разом за змістовим модулем 1	54	10	10	0	34	46	8	0	0	38
Змістовий модуль 2. Транзитологія										
Тема 6. Транзитологія в структурі політичної науки.	10	2	2	0	6	9	2	0	0	7
Тема 7. Демократизація як глобальна тенденція	10	2	2	0	6	9	2	0	0	7

політичного розвитку										
Тема 8. Теорії демократичного переходу: еволюція змісту і актуальна проблематика.	10	2	2	0	6	10	2	0	0	8
Тема 9. Моделі політичних переходів	10	2	2	0	6	10	2	0	0	8
Тема 10. Специфіка посткомуністичних політичних трансформацій.	14	2	2	0	10	10	2	0	0	8
Разом за змістовим модулем 2	54	10	10	0	34	48	10	0	0	38
ІНДЗ*	12				12	26				26
Усього годин	120	20	20	0	80	120	18	0	0	102

* – за наявності

5. Теми семінарських занять

Таких видів занять не передбачено програмою курсу

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Головні парадигми й наукові підходи щодо суспільно-політичної динаміки: генеза і сучасний стан.	2
2	Модернізація: сутність та основні підходи до визначення сучасності.	2
3	Умови виникнення та еволюція теорій модернізації.	2
4	Політичні зміни та інновації в умовах модерну та постмодерну	2
5	Типи політичної модернізації.	2
6	Транзитологія в структурі політичної науки.	2
7	Демократизація як глобальна тенденція політичного розвитку	2
8	Теорії демократичного переходу: еволюція змісту і актуальна проблематика.	2
9	Моделі політичних переходів	2
10	Специфіка посткомуністичних політичних трансформацій.	2

7. Теми лабораторних занять

Таких видів занять не передбачено програмою курсу

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1.	Тема 1. Головні парадигми й наукові підходи щодо суспільно-політичної динаміки: генеза і сучасний стан. [1,2]	6
2.	Тема 2. Модернізація: сутність та основні підходи до визначення сучасності. [1]	6
3.	Тема 3. Умови виникнення та еволюція теорій модернізації.[1,3]	6
4.	Тема 4. Політичні зміни та інновації в умовах модерну та постмодерну[1,3]	6
5.	Тема 5. Типи політичної модернізації. [1,2,3]	6
6.	Тема 6. Транзитологія в структурі політичної науки.[1.2]	6
7.	Тема 7. Демократизація як глобальна тенденція політичного розвитку [1,2,3]	6
8.	Тема 8. Теорії демократичного переходу: еволюція змісту і актуальна проблематика. [1,2,3]	6
9.	Тема 9. Моделі політичних переходів	6
10.	Тема 10. Специфіка посткомуністичних політичних трансформацій. [1,2,3]	6
11.	ІНДЗ: розробка презентації та есе	12
12.	Разом	72

До самостійної роботи відноситься:

- [1] – підготовка до лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять;
- [2] – написання рефератів, есе;
- [3] – підготовка презентацій.

9. Методи навчання

Для розв'язання учбово-професійних завдань навчальної дисципліни застосовано комплексний підхід до діяльності у процесі навчання. Використовуються класичні дидактичні методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності (лекція-пояснення, бесіда, контроль, самоконтроль, взаємоконтроль і т.п.)

Основні форми (методи) проведення занять – це різні формати занять: теоретичне обговорення питань, дискусія, презентаційна робота і т.д.

10.Форми контролю і методи оцінювання

(у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточний контроль проводиться під час лекційно – практичних занять, а також виконуючи окремі самостійні (індивідуальні) завдання.

Періодичний контроль передбачає написання контрольної роботи за змістовними модулями робочої програми.

Підсумковий контроль складається з результатів поточного контролю плюс письмова робота – написання аналітичних записок та есе, презентації відповідно до тематики дослідження.

Для тих здобувачів, які не виконали програму курсу з будь-яких причин, проводиться іспит відповідно до питань підсумкового контролю.

Основні форми контролю – співбесіда, перевірка письмової роботи та презентації, іспит.

Критерії оцінювання результатів навчання:

Оцінка за національною Шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом на підставі наданої викладачем літератури; вільно та аргументовано викладає вивчений матеріал під час усних виступів та письмових відповідей; повністю розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому додаткову літературу; висловлює свої думки, робить висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки. Здобувач проявляє креативний підхід до виконання індивідуальних завдань та самостійної роботи; проводить аналіз та порівняння вивченого матеріалу.	творчо розкриває сутність практичних питань під час семінарського заняття, використовуючи додаткову літературу; використовує теоретичні знання при виконання індивідуальної та самостійної роботи; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре	добре володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; вільно використовує категоріальний апарат дисципліни; при представленні деяких питань не вистачає аргументації відповіді та застосування додаткової, самостійно вивченої інформації; допускаються при цьому окремі дрібні неточності.	правильно відповів на більшість запитань від викладача; виконав всі індивідуальні та самостійні завдання, але не достатньо повно їх розкрив та не використав додаткову літературу.
Задовільно	володіє навчальним матеріалом та категоріальним апаратом на початковому рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час відповідей та не надає аргументації	має елементарні навички виконання завдання; правильно відповідає на половину запитань; виконав на достатньо примітивному рівні індивідуальні та самостійні завдання.

	щодо них.	
Незадовільно з можливістю повторного складання	Здобувач володіє навчальним матеріалом на початковому рівні; не володіє категоріальним апаратом; не може надати чітких відповідей та робити висновки.	не виконав індивідуального та самостійних завдань, але може дати відповідь на декілька питань для підсумкового контролю.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє категоріальним апаратом та навчальним матеріалом	не виконав індивідуальне та самостійні завдання та не може дати відповідь на жодне питання з підсумкового контролю

11. Питання для підсумкового контролю

1. Лінійна модель суспільно-політичного розвитку.
2. Проблема прогресу та регресу в політичному розвитку.
3. Цивілізаційний підхід як наукова парадигма суспільно-політичної динаміки (А. Тойнбі, Л. М. Гумільов.).
4. Циклічна модель історичного процесу щодо суспільно-політичної динаміки.
5. Хвильова теорія політичного розвитку (А. Тоффлер)
6. Спіралеподібна модель політичного розвитку.
7. Сутність модернізації та модерну.
8. Зміст політичної модернізації та його складові
9. Напрямки демократизації політичної системи суспільства.
10. Демократична та авторитарна модернізація: спільне та відмінне.
11. Основні підходи до визначення сучасності.
12. Фактори формування теорії модернізації.
13. Сутність поняття модернізація, модерне суспільство, традиційне суспільство.
14. Етапи розвитку теорії модернізації.
15. Критика ранніх підходів у теорії модернізації.
16. Сутність концепцій «постмодернізації», «неомодернізації» та теорії екологічної модернізації.
17. Теорія пізнього модерну Е. Гідденса.
18. Теорія рефлексивної модернізації та суспільства ризику У. Бека.
19. Сутність поняття політичні зміни та інновації.
20. Модернізація як революція (Д. Растоу). Цілі політичної модернізації.
21. Шляхи модернізації за Б. Мура.
22. Політична модернізація як залежна змінна у теоріях Д.Лернера, С.Ліпсета, К. Дейча, Е. Вебера. 1.Основні виклики процесу модернізації.
23. Конфлікт традицій та «модерніті».
24. Криза ідентичності та її прояви у процесі політичної трансформації.
25. Криза легітимності як виклик процесу демократизації.
26. Криза участі в умовах політичної трансформації та розвитку політичної активності громадян.
27. Криза реалізації політичних рішень в умовах демократичного транзиту.
28. Криза розподілу як складова політичної трансформації.
29. Теорія постмодернізму: витоки та характеристика.
30. Сутність постмодерну та його складові.
31. Критерії типологізації політичної модернізації.
32. Типи політичної модернізації.
33. Механізми модернізаційного процесу.

34. Періодизація політичної модернізації у глобальному вимірі
35. Теорія поліархії Р. Даля в контексті політичної модернізації
36. Об'єкт, предмет та основні поняття політичної транзитології.
37. Транзитивні (перехідні) процеси як об'єкт транзитології.
38. Поняття «перехідність», «перехідні процеси», «перехідні суспільства».
39. Органічний та наслідуваний типи політичних переходів.
40. Поняття «політичний транзит», «політична трансформація», «політична модернізація».
41. Концепція експорту демократії в теорії деколонізації.
42. Концепція структурного детермінізму в теорії політичної модернізації.
43. Теорія «хвиль демократизації» С. Хантінгтона.
44. Причини відкатів від демократії та їх наслідки.
45. Чинники демократизації та їх взаємодіючі впливи.
46. Внутрішні та зовнішні фактори демократизації.
47. Деліберативная демократія як напрямок у сучасній теорії демократії: аналіз основних підходів.
48. Глобалізація як чинник демократизації.
49. Сучасна криза демократії та шляхи її вирішення.
50. Особливості теорії демократичного переходу та теорії модернізації: спільне та відмінне.
51. Етапи переходів від тоталітаризму до демократії за Д. Растоу.
52. Фази демократичного переходу до демократії за Г. О' Доннелом та Ф. Шміттером.
53. Етапи демократичного транзиту в концепції А. Пшеворського.
54. Фази демократичної переходу за С. Хантінгтоном.
55. Демократичний перехід та його етапи в концепції З. Бзежинського.
56. Особливості державного управління на різних етапах демократичного транзиту.
57. Методологічні засади розробки транзитивних моделей.
58. Статичне та динамічне моделювання в політичній науці.
59. Двополюсність моделей переходів від авторитарних режимів
60. Модель прямого переходу до демократії.
61. Модель перерваної демократії та другої спроби.
62. Циклічна модель та модель деколонізації у процесі демократизації.
63. Специфіка моделей посткомуністичних трансформацій: переходу до демократії з затримкою.
64. Модель циклічних коливань між демократією та авторитаризмом.
65. Модель переходу до авторитарних режимів, модель зворотного розвитку.
66. Сутність посткомуністичної трансформації та її особливості.

67. Особливість моделі прямого переходу у посткомуністичних країнах
68. Модель двофазового переходу: специфіка та її прояви реалізації у посткомуністичних країнах.
69. Особливості моделі «зворотного розвитку» у посткомуністичних країнах.
70. Особливості посткомуністичного транзиту в колишніх республіках СРСР.
71. Причини згорання демократизації та перехід до авторитаризму у пострадянських державах.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для іспиту

Розподіл балів за усіма видами діяльності													
Змістовий модуль I						Змістовий модуль II							Усього
Тема 1	Тема 2	Тема 2	Тема 4	Тема 5	Контр.р.	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	Контр.р.	ІНДЗ	
5	5	5	5	5	15	5	5	5	5	5	15	20	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D		
60-69	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Політична модернізація і транзитивні процеси». Режим доступу: <https://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/fmvps/dystsypliny>
2. Силабус навчальної дисципліни «Політична модернізація і транзитивні процеси». Режим доступу: <https://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/fmvps/dystsypliny>
3. Політична модернізація та транзитивні процеси. [Електронний ресурс] : електрон. метод. рекомендації до вивчення курсу «Політична модернізація та транзитивні процеси» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / уклад. А.В. Кройтор. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І.І.Мечникова, 2023. – 56 с.

14. Рекомендована література

Основна

1. Brzezinski, Z. The Grand Failure: The Birth and Death of Communism in the Twentieth Century. – New York: Collier books, 1990.
2. Comparative Politics Today: A World View / Ed. by G. Almond, G. Powell. Glenview, 1988
3. Deutsch K: The Nerves of Government: Models of Political Communication and Control. New York, 1963
4. Easton D. A Framework for Political Analysis. Englywood Cliff 1960
5. Kroitor A. Intra-party restructuring in the conditions of political transit in Ukraine / A. Kroitor // Democratic transit in terms of security and development: Ukrainian and foreign experience / A. Kroitor. – Lviv-Toruń: Lviv-Toruń Liha-Pres 2019, 2019. – С. 153–175.
6. Kuzio, T. Transition in Post-Communist States: Triple or Quadruple // Politics. – Vol. 1. – 2001. – No. 3. – P. 168–177.
7. McFaul, M. The Fourth Wave of Democracy and Dictatorship : Noncooperative Transitions in the Postcommunist World / M. McFaul // World Politics.– Vol. 54. – 2002. –No. 2. – P. 212–244.
8. O'Donnell, G, Schmitter, P. C. Transition from Authoritarian Rule : Tentative Conclusions about Uncertain Democracies.– Baltimore (MD), London: Johns Hopkins University Press, 1986. – xii, 81 p.
9. Offe, C. Capitalism by Democratic Design? Democratic Theory Facing the Triple Transition in East Central Europe // Social Research. – Vol. 58. – 1991. – No. 4. – P. 854–892.
10. Schmitter, P. C., Karl, T. L. The Conceptual Travels of Transitologists and Consolidologists: How Far to the East Should They Attempt to Go // Slavic Review. – Vol. 53. – 1994. – No. 1. – P. 173–185.
11. Кройтор А.В. Політичні партії як суб'єкти демократичних перетворень в Україні /А.В. Кройтор// Науковий вісник, збірник наукових праць. Одеський національний економічний університет, Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Одеса, 2014. – Вип. 29 (208).

12. Кройтор А. В. Внутрішньопартійні відносини у процесі посткомуністичних трансформацій А.В. Кройтор //Актуальні проблеми політики// 2013. Вип. 48. с. 301-308
13. Кройтор А.В. Моделі демократичних переходів та практика їх застосування у пострадянських країнах/А.В. Кройтор// Актуальні проблеми політики: збірник наукових праць. Випуск 61– Одеса, 2018. – С.215-226
14. Паламарчук М. О. Виклики модернізації в Україні: політичні аспекти: моногр. – К.: НІСД, 2014. – 152 с.
15. Панасюк В. А. Особливості відбудови авторитарного режиму в сучасній Російській Федерації. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/2169/Panasyuk%20VA%20Osoblyvosti%20vidbudovy.pdf?sequence=1>
16. Політологія посткомунізму : Політичний аналіз посткомуністичних суспільств. URL: <http://litopys.org.ua/polpost/pp.htm>
17. Романюк О. І. Від тоталітаризму до демократії та національної державності: системний аналіз посткомуністичних трансформацій. – Харків : ХДАК, 2011. – 376 с.
18. Романюк О. Моделі посткомуністичних трансформацій. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/8835/03-Romanuk.pdf?sequence=1>

Додаткова

1. Fisun O. Neopatrimonialism in Post-Soviet Eurasia / Stubborn Structures: Reconceptualizing PostCommunist Regimes / Edited by Bálint Magyar. Budapest-New-York: CEU Press, 2019. P. 75–96. 5. Matsiyevsky Y. Mixed Values and Societal Constraints: The Weak Prospects for Authoritarianism in Ukraine // Demokratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization Institute for European, Russian, and Eurasian Studies. The George Washington University Advanced Publishing. Vol. 29 (2), 2021. P.135-158
2. Кутуєв П. Модерн, модернізація, розвиток: ідеї та практики: монографія. Київ: Талком, 2015. 467 с.
3. Кутуєв П. Трансформації модерну: інституції, ідеї, ідеології: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2016. 516 с.
4. Мацієвський Ю. У пастці гібридності: зигзаги трансформацій політичного режиму в Україні (1991-2014) : монографія. Чернівці: Книги – XXI, 2016. 552 с
5. Мінаков М.А. Модерн і революція в Україні: до питання про генеалогію Євромайдану//Наукові записки НаУКМА. Філософія та релігієзнавство. - 2014.- Т. 154. - С. 45-54.
6. Політичні трансформації у країнах Центральної Європи наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть: Навчальний посібник / Упоряд. М. Лендзел. – Ужгород: Поліграфцентр “Ліра”, 2016. – 464 с.

7. Романюк О. Транзитологія як галузь наукових студій [Електронний ресурс] / О. Романюк // Сучасне суспільство № 2 (16). – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/politology/article/view/2151>.
8. Тоффлер Е. Третя хвиля / З англ. пер. А. Євса. - К.: Вид. дім «Всесвіт», 2000. - 480 с. Режим доступу до ресурсу: <http://194.106.216.224:8080/books/7231>

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Freedom House. Офіційний сайт: <https://freedomhouse.org/>
<http://www.nbu.gov.ua/portal/libukr.html>
2. Верховна Рада України. Офіційний сайт. <https://www.rada.gov.ua/>
3. Газета Верховної Ради України «Голос України». Офіційний сайт. <http://www.golos.com.ua/>
4. Газета центральних органів влади «Урядовий Кур'єр». Офіційний сайт. <https://ukurier.gov.ua/uk/>
5. Кабінет Міністрів України. Офіційний сайт. <https://www.kmu.gov.ua/>
6. Наукова бібліотека Одеського національного університету ім.І.І. Мечникова. Офіційний сайт <http://lib.onu.edu.ua/>
7. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. Офіційний сайт.
8. Національна парламентська бібліотека. Офіційний сайт. <http://www.nplu.org/>
9. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. Аналітичні доповіді. Офіційний сайт: <http://www.niss.gov.ua/catalogue/7/>
10. Офіційний вісник України. Офіційний сайт. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/b19>
11. Президент України. Офіційний сайт. <https://www.president.gov.ua/>
12. Реєстр політичних партій. Офіційний сайт <http://www.minjust.gov.ua/parties>
13. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. Офіційний сайт: www.razumkov.org.ua/